

تذکرات مجلس شورای ملی

دوره چهارم تقنینیه

از جلسه ۱۲۷

قسمت سوم از صفحه ۱۰۱۱

جلسه صد و بیست و هفتم

صورت مشروح مجلس یوم پنجشنبه بیست و پنجم اسد (۱۳۰۱) مطابق بیست و سوم ذی حجه (۱۳۴۰) مجلس سه ساعت قبل از ظهر به ریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید

(صورت مجلس یوم سه شنبه ۲۳ اسد را آقای امیرناصر قرائت نمودند)

رئیس - ملاحظاتی نسبت بصورت مجلس نیست؟ (گفته شد خیر)

رئیس - صورت مجلس تصویب شد چند روز قبل یک خبر امید بخش و فرح بخش در طهران منتشر شده آن خبر چه بود؟ خبر می گفت که قوای رشید و شجاع یابک جمله دایرانه با اسمعیل آقا کرده و با یک تهور و شجاعتی که ناشی از غیرت و حس ایرانیست است قوای او را گرفته و منهزم نموده اند و خود او را تعقیب و بالاخره او را برت کرده اند بمحلی که بالفعل از شر او مصون هستند این خبر در قلوب ما یک هیجان غریب و عظیمی تولید کرد (از طرف نمایندگان صحیح است) جاهم داشت برای اینکه این خبر یک مرهمی بود برای دل‌های داغ دیده مادران بی اطفال زیرا این خبر یک مرهمی بود برای دل‌های داغ دیده یتیمان بی پدر (جمعی از نمایندگان صحیح است) ما می دانستیم این خبر یک روزنه امیدی در قلوب خانواده‌های بی خانمان که از دست آن اشرار اسیر کش وزن بچه کش فرار کرد در بیابان‌ها متفرق و متواری هستند باز می کند (صحیح است) این خبر بما حکایت می کند که زحمات و مشقات قشون شجاع ما که در واقع اسباب افتخار ما است بآن‌ها رسیده و بالاخره این خبر به ما مژده می دهد که اسمعیل آقا تیرش بسنگ خورد شما می دانستید تیرش بسنگ خواهد خورد من هم می دانستم سایرین هم می دانستند ما می دانستیم باین حس ایران و غیرتی که در کمیسیون قلوب تمام ایرانی‌ها موجود است عاقبت الامر همین طور

خواهد شد نه این است که این خبر یک یاسی را مبدل بیک امیدی کرده باشد خیر بلکه ما از اول می دانستیم که دین یازود خواهی نخواهی این طور خواهد شد (صحیح است) بشاشت و مسرت ما از این است که اولاً می بینیم زحمات قشون فدا کار مازود به آنها رسیده از طرف دیگر مسرت ما از این است که می بینیم اشخاصی که از دست اشرار فرار کرده و در بیابان هامتواری و متفرق شدند و منتظر هستند باوطن خودشان مراجعت کنند و چشم براه هستند اراضی آباد و اجداد خودشان را مایه کنند و زودتر از این نگرانی بیرون بیایند راجع بشقاوت کاریهای اسمعیل آقا هم بنده چیزی عرض نمی کنم برای اینکه هر قدمی که او در این مملکت برداشته است یک جراحتی است که بر قلوب تمام ایرانیان وارد آورده (صحیح است) و ذکر این تاریخچه لازم نیست چه خود این جراحتی که هنوز التیام نشده بهترین تذکر و بهترین تاریخچه‌ها است و اگر هم لازم باشد چیزی گفته شود این امر را بنده باشخاصی که فصیح تر و بلیغ تر هستند مراجعه میکنم اما در صورتی که آقایان تحمل تذکر آنرا هم داشته باشند و اینکه بنده این مسئله را عنوان کردم فقط برای قدردانی است از خدمات و زحمات آقای وزیر جنگ و فدا کاریهای قوای نیرومند و شجاع ما که برای حفظ نوامیس و اعراض این مملکت از هیچگونه فدا کاری و جانفشانی مضایقه نکرده و از هیچگونه مشقت نهراسیده و برای حفظ حدود و ثغور مملکت مرك را استقبال کرده اند (از طرف نمایندگان صحیح است) بنده بنام مجلس شورای ملی از اینجا سلام برادرانه بارواح طیبه شهدائی که برای حفظ حدود مملکت شهید شده اند میفرستم (صحیح است) صحیح است) و از خداوند متعال مسئلت می نمایم که ببازماندگان آنها اجر جزیل

و صبر جمیل عطا فرموده و ما را هم در کمک و مساعدت با آنها تائید فرمایند (نمایندگان انشاء الله، انشاء الله)

رئیس - آقای حاج سیدالمحققین (اجازه)

حاج سیدالمحققین - چنانچه آقای رئیس فرمودند قشون دولتی در آذربایجان فتح کرده اند و قشون مظفر و منصور ما یک نقطه مهم آذربایجان را از اسارت رها نموده بنده هم بنوبه خود از طرف خود بنام عموم آذربایجانیها بدو آواز سر بازان و نظامیانی که در فرونت جنگ متحمل زحمات و صدمات سخت شده اند تشکر می کنم و از صاحب منصبان آنها نیز تشکر می کنم و بعد هم از آقای وزیر جنگ که مرئی این قشون در این مدت زمان قلیل کرده اند تشکر می کنم ولی این مسئله را هم به آقایان عظام مجبوراً اخطار می نمایم که تا بحال رابطه بین شما و آذربایجان یعنی ولایات ارومیه و سلماس و غیره نبود ولی فعلاً آنها نمایندگان آنها از شما استعانه میکنند که خرابیهای آنها ترمیم بشود و می گویند اصلاحات اساسی در سرزمین ما ستم دیده‌گان لازم است این است که تقاضا می کنم در صورتی که صلاح باشد یک کمیسیون شش نفری از مجلس انتخاب شده و با دولت داخل در مذاکره بشوند و در باب اصلاح و ترمیم خرابیهای این ولایات ستم دیده که حقیقتاً در این چند مدت متحمل مشقات و زحمات و صدمات زیادی شده اند فکری بشود و یک علاجی بکنند که انشاء الله اصلاحات در این ولایات شروع و اهالی راحت بشوند

رئیس - آقای نصرالدوله (اجازه)

نصره الدوله - بنده در موقعی که وارد شدم رئیس محترم مجلس مشغول اظهاراتی بودند که فقط کلمات آخری آنها بگوش بنده رسیده و چنانچه همه آقایان را در آن حال دیدم تمام قلب و حقیقت و هستی بنده

را مرتش نمودم و روزمادر مقابل یک وقایعی هستیم که هم از برای ما اسباب سر بلندی و افتخار است و هم از آن طرف در مقابل فدا داریهایی که قشون شجاع ما در هر وقت برای حفظ مملکت و عظمت و محفوظ نگاه داشتن نوامیس مملکت ما میکنند ما را باید خیلی متأثر بکنند بنده در نظر گرفته بودم هر موقعی این مسئله مطرح بشود از آقایان تقاضا بکنم این احساساتی را که همه ما ها در قلبمان داریم و در صحبت های انفرادی و مذاکرات خصوصی ابراز می کنم با این احساسات یک صورت رسمی و عملی بدیم مگر در این مجلس گفته شده است که اساس مملکت مبنی بر قدردانی و قدرشناسی است گمان می کنم هیچ موردی بهتر از این وقت نباشد که تمام نمایندگان ملت ایران که در این جا هستند و حقیقتاً میتوان گفت این مجلس مظهر احساسات و افکار عموم ملت است موقع را برای قدردانی متعظم شمرده و بعموم سربازان و نظامیان و صاحب منصبانی که در اقطار مملکت مشغول زحمت هستند و فدا کاری می کنند بفهمانند که همیشه قلب این ملت و فکرها و توجه نمایندگان آنها رو بآنهاست این احساسات باید گفته شود یک صورت رسمی بخود به گیرد تا همه فداکاران این مملکت بدانند در هر قدمی که بر می دارد خواه بفتح و فیروزی و خواه بقتل و ستم و بدبختی و بغض ملت بیفتد همه جا نمایندگان ملت همراه آنها هستند و برای قدر دانی و تشکر و تقاضای خون آنها می شوند این راه کشته می شوند و شهید می شوند هم صدا و هم آواز هستند (بعضی از نمایندگان صحیح است) بنده می خواستم امروز تقاضا کنم که قدری آقایان به معنای حقیقی فتح چهریق توجه کنند بمقید شخص بنده فتح چهریق یک قضیه کوچک شرارت داخلی و طغیان یک جمعی یا یک طایفه از مملکت ایران تنها نیست و

خارجه قانونی وضع کند و شرایطی در آن قانون وضع کند و شرایطی در آن قانون ذکر کند و ممکن است در آن جا هم مدتش را معین کنیم که بیش از چهار سال یا چندماه نباشد و همچنین نتواند بیش از فلانقدر اضافه حقوق بدهند مامی توانیم یک چنین پیشنهادی را بتوان طرح قانونی بنمائیم بکمسیون مبتکرات برود بعد وقتی در مجلس قابل توجه شد و رأی داده شد اسم آن را قانون استخدام مستخدمین خارجی بگذاریم بهر حال ما باید حق خودمان را حفظ کنیم اگر حق مجلس را نتوانیم حفظ کنیم چه طور حق موکلین خودمان را می توانیم حفظ کنیم؟ اعضای کمیسیون بودجه و کمیسیون خارج از اطلاع پیدا کرده اند ولی می خواهند اطلاع پیدا کنند ما برای حفظ این حقوق قسم خورده ایم و کیل چشم و گوش بسته حافظ قانون اساسی و حقوق ملت نخواهد بود

رئیس الوزراء . بنده از شاهزاده سلیمان میرزا خواهش می کنم که در فرمایشاتشان عصبانی نشوند و با بنده با منطوق حرف بزنند

سلیمان میرزا . رئیس الوزراء را هم باید با منطوق حرف بزنند

رئیس الوزراء . بنده هم با منطوق حرف می زنم تأمل فرمائید تا بگویم چرا بدون منطوق حرف می زنید

سلیمان میرزا . بنده هم حق دارم و می گویم

رئیس الوزراء . می گویم گوش بدهید و عصبانی نشوید . . .

سلیمان میرزا . این وظیفه رئیس مجلس است

رئیس الوزراء . بنده نگفتم و کیل حق ندارد اطلاع پیدا کند گفت حق ندارد از وظائف خود خارج شود اگر اختلافی بین من و شما هست حکمیت آن با قانون اساسی است داد و فریاد لازم ندارد و باید دید قانون اساسی بدولت چه حقی داده است و مجلس چه حقی داده؟

البته نه دولت و نه مجلس از حقوق خود نباید تجاوز کنند

تفکیک قوه مجریه از قوه مقننه برای همین است

شما در وطنپرستی کاملاً امتحان داده اید تصدیق می کنید و بنده هم گمان می کنم این نتیجه خوب ندارد که قوه مقننه در قوه مجریه دخالت کند

مواد کتکرات ها را بطور خصوصی ممکن است آقایان از من بگیرند و به بینند

ولی بطور رسمی کتکرات طبع و توزیع و بین آقایان و کلام منتشر شود این هم برخلاف سابقه است و هم خلاف قانون

اساسی است . بنده که یک نفر ایرانی هستم همین طور که امروز رئیس دولت هستم و از حقوق دولت مدافعه می کنم ناچار هستم از قانون اساسی دفاع کنم عصبانی شدن حضرتعالی هم لازم نیست

نصرت الدوله مخبر - اجازه می فرمائید توضیحی عرض کنم؟

رئیس - بفرمائید

مخبر - بنده در این مذاکرات اختلافی نمی بینم برای اینکه آقای رئیس - الوزراء به هیچ وجه نخواستند مانع شوند یک و کیلی تحصیل اطلاع کنند موضوع موضوع رأی دادن و مداخله کردن در مواد فرعیه کتکرات است و در این مطلب مذاکره بود که این موافق سابقه معموله هست یا نیست؟ و مقصود آقای رئیس الوزراء این مطلب بود و الا ایشان و همه ما تصدیق داریم و کیل هر اطلاعی بخواند پیدا کند میتواند ولی بنده می خواهم در این جا یک چیزی را بشاهزاده سلیمان میرزا و آقایان کازرانی و حائری زاده عرض کنم متجاوز از یکماه بلکه دو ماه است که این صورت کتکراتها در مجلس مطرح مذاکره بین کمیسیون بودجه و خارج و هیئت دولت بوده است و کمیسیون بودجه کمیونی است آزاد و غالباً هم آقایان در جلسات کمیسیون حاضر شده اند و مسائل را شنیده اند و بنده اطلاع ندارم که یکی از آقایان از کمیسیون لایحه را بخرانند و کمیسیون با آنها نشان نداده باشد و نگذارد مراجعه کند یا اینکه یک توضیحی از کمیسیون خواسته باشند و کمیسیون توضیح نداده باشد

آیا در خلال این احوال اگر می - خواستند اطلاعاتشان را عمیق تر کنند و مطلع شوند نمیتوانستند از کمیسیون بخواهند و آیا می توانند بگویند ما از کمیسیون خواستیم و رئیس کمیسیون یا اعضای کمیسیون مانع شده و نگذاشتند؟

چون چیزی که الحمدالله نیست و کسی نمی تواند این اعتراض را بکند کمیسیون همیشه دائرو حاضر برای ارجاع آقایان بود و چنانچه عرض کردم کمیسیون با دولت مشغول مذاکره شده و در جلسات متعدده هیئت دولت در کمیسیون حاضر شده و در مسئله کتکراتها مذاکره نموده اند پس اگر ما بخواهیم بعدها مواد کتکراتها بمجلس بیاید باید همانطور که آقای سلیمان میرزا فرمودند اول در مجلس یک قانونی وضع کنیم و بگوئیم کتکراتها را بمجلس بیاورند و آنرا اجرا کنیم آنوقت اگر خواستند کسی را کتکرات نمایند مواد کتکرات را بمجلس بیاورند و در آن نظریات خودمانرا ببینیم و بعد رأی بدهیم آنوقت بعد از آنکه این حق را از برای خودمان معین کردیم باید مواد شرایط کتکراتها بمجلس بیاید .

آقای مدرس در ضمن فرمایشات اشاره کردند و فرمودند وقتی با شرایط کتکرات مراجعه کردیم دیدیم هیئتهای دولت خوب رفتار نکرده اند یعنی در بعضی جاها اشتباه کرده اند یا بعضی چیزها را از نظر محو کرده اند اگر مالین اصل را بخواهیم مبنای این قرار بدهیم در امور قوه مجریه دخالت کنیم آنوقت تفکیک قوه مجریه و مقننه را باید جزو شهدای وضعیات فعلی ایران بدانم مگر ما اعتراض نمیکنیم بحکام که بد حکومت میکنند؟

مگر مانعی گوئیم وضع ادارات بد است؟

البته میکنیم و حق ما همست نظارت کنیم ولی نظارت را باید بر طبق اصول کرد اما در اجرائیات آنها ما نباید مداخله کنیم خود ما باید اصول مشروطیت را حفظ کنیم و اگر این توضیحات کافی است دیگر عرضی ندارم .

رئیس - از این مذاکرات سوء تفاهاتی حاصل شده که بنده می ترسم اگر حالا در پیشنهاد آقای حائری زاده و کازرانی رأی بدهید در تحت یک حسینانی رأی بدهید که بعد ها اسباب پشیمانی شود.

مستشار السلطنه - مذاکرات شاهزاده سلیمان میرزا باید جواب داده شود.

آقای میرزا علی - پیشنهاد خود را مسترد نمی دارم .

رئیس - آقای حائری زاده چه طور؟

حائری زاده - بنده پس نمی گیرم و نسبت باظهارات آقای رئیس الوزراء عرضی دارم .

رئیس - در هر صورت ایشان مسترد نکردند اگر صلاح باشد بهمانند برای جلسه دیگر .

رئیس الوزراء - رأی بگیرید .

رئیس - آقای رئیس الوزراء می - فرمایند در همین جلسه رأی بگیریم . ولی بنده صلاح نمی دانم در این جلسه رأی گرفته شود ممکن است بر خلاف پیشنهاد رأی داده شود آنوقت شاید یک حقی از مجلس ساقط شود آنوقت خواهند گفت رئیس مجلس اینکار را کرده است پس از آقای رئیس الوزراء و همین طور از آقایان خواهش میکنم که با من مساعدت و همراهی فرمائید و بقیه این مذاکرات را بگذارند برای جلسه دیگر (کسی مخالفت نه نمود)

رئیس الوزراء - چنانکه در ضمن بر گرام خود وعده نموده بودم اینک لایحه قانون شورای مملکتی را بمعرض افکار نمایندگان محترم می گذاریم و به ملاحظه شده احتیاج بموسسه مزبوره انتظار دارم هر چه زودتر بتصویب مجلس رسیده بموقع اجرا گذاشته شود اینک علمی را که موجب تأسیس شورای مذکور می شود و اهمیتی را که دولت حاضره باین موسسه می دهد اجمالاً

باطلاع آقایان محترم میرسانم اولاً - بدیهی است برای اینکه مملکت بتواند از ثمرات قوانین موضوعه در حسن جریان امور استفاده نماید لازم است قوانین مذکور با حوائج مملکتی متناسب بوده با یکدیگر معارض و متضاد نباشد برای بنده باین مقصود چنانکه در اغلب مواثک جاری است ایجاد یک هیئت ثابتی که بمقتضیات وقت و حوائج مملکت آگاه باشد لازم خواهد بود چه اگر لوائح قانونی که از طرف دولت پیشنهاد می شود تنها به نظر وزارت خاتنها و ادارات دولتی گذاشته شود ممکن است هر یک مطابق حوائج و نظریات اداری خود بدون اطلاع بحوائج سایر وزارت خاتنها لوائح مزبوره را تهیه نموده بهین ملاحظه شاید غالباً متضاد و معایر یکدیگر واقع شوند مثلاً فرض می کنیم وزارت مالیه برای تربیت عواید خزانه دولت باز دیدن تعرفه کمرگی و وضع یا افزایش مالیات صادرات و واردات مصمم باشد و وزارت قوائد عامه از نظر اقتصاد و حفظ مصالح ثروت عمومی و توسعه تجارت یا بعضی با تمام نظریات وزارت مالیه مخالف باشد و توافق نظر هم بین آنها ممکن نکند در اینصورت بدیهی است وجود یک هیئت ثابتی لازم خواهد بود که با داشتن اطلاعات لازم اقتصادی و با اطلاع باوضاع مالیه مملکت راه حلی برای قضیه تمییز و نظریه خود را بدولت اطلاع دهد.

تا لوائجی که جامع نظریات مختلفه باشد برای تقدیم مجلس شورای ملی تهیه شود .

ثانیاً نکات معروضه فوق در مورد احکام و فرامین و نظامنامه های عمومی که باید بر طبق قانون اساسی و سایر قوانین از مقام سلطنت و یا از هیئت دولت و یا وزارت خاتنها صادر شود نهایت اهمیت را داشته و لازم است که مطالعه در این قبیل نظامنامه ها و احکام بمعده هیئت ثابت و متخصص باشد که وحدت نظر را در تمام نظامات مملکتی اعمال نمایند تا از اتخاذ تصمیمات متناقضه احتراز شود

ثالثاً - بملاحظه اهمیت امتیازات دولتی مخصوصاً در این موقع که دولت برای احیاء اوضاع اقتصادی اهتمام خاصی مبذول میدارد لازم است نسبت ببیشنهاد دات امتیازات بعد از مطالعات لازمه که در آن وزارت خانه ها می شود در مرکز دیگری که مرکب از اشخاص بصیر با اوضاع اقتصادی و ثروت باشد مذاقه های لازمه بعمل آمده پس از آن بمجلس پیشنهاد شود

رابعاً - برای رسیدگی بشکایات

و تظلماتیکه در مورد عدم اجرای قوانین و یا مسامحه در اجرای آن و یا سوء استعمال و تجاوز از حدود اختیارات قانونی نسبت با ادارات و مأمورین دولت می شود وجود محکمه اداری مخصوصی لازم است که بشکایات مزبوره رسیدگی نموده صحبت و سقم آنها را تشخیص داده در امور اداری از وقوع اعمال مخالف قانون جلوگیری نماید .

بنابر مقدمات فوق تصور میکنم نمایندگان محترم بقدر کفایت بلزوم تأسیس شورای دولتی که وظیفه دار مسائل فوق است تصدیق و نظریه دولت را در لزوم فوری تأسیس آن تأیید می فرمایند؟

وزیر قوائد عامه - دو فقره پیشنهاد یکی راجع بقالی های جوهری و دیگری راجع بکبریت سازی کارخانه آذربایجان است تقدیم مجلس می شود و تقاضا می کنم پس از ارجاع بکمسیون زودتر راپرت بدهند که در مجلس تصویب شود و تکلیف دولت معلوم باشد .

رئیس - لایحه شورای دولتی بکمسیون داخله یا کمیسیون دیگری بکمیسیون بفرمائید رجوع می شود .

آقای نصرت الدوله (اجازه)

نصرت الدوله - چون لایحه شورای دولتی متضمن حقوق قضاوتی است بنده تصور میکنم مطمح نظر باید کمیسیون مخصوصی باین مسئله که کمیسیون عدلیه است واقع بشود و منحصر کردنش بکمسیون داخله کافی نیست ولی البته اگر کمیسیون مخصوصی از شب انتخاب فرمائید که این لایحه مهم با آنجا رجوع شود از هر حیث بهتر است چون اولاً شعب در انتخاب اعضاء بهتر میتواند نظریات لازمه را منظور دارند .

ثانیاً بواسطه آنکه آن کمیسیون کاری نخواهد داشت زودتر می توانند آن لایحه را بمجلس بیاورند که انشاءالله این لایحه و قانون استخدام را با هم از مجلس بگذرانیم

رئیس - گمان میکنم کمیسیون خاصی از شب معین شود بهتر است و طریقتش را در جلسه بعد مذاکره میکنم لوائجی هم که آقای وزیر قوائد عامه داده اند بکمسیون قوائد عامه رجوع می شود .

جلسه آتیه روز یکشنبه چهار ساعت بظهر مانده دستور هم همین دستور امروز خواهد بود یعنی اولاً کتکرات بلژیکی ها

ثانیاً پیشنهاد وزارت قوائد عامه راجع به هیئت ازمایی سواحل بحر خزر بعد هم قانون استخدام . و بعد قانون میزبزی (مجلس نیم ساعت بعد از ظهر ختم شد)

مؤتمن الملک جلسه ۱۲۸ صورت مشروح مجلس یوم یکشنبه بیست و هشتم ذی الحجه ۱۳۴۰ مطابق بیست و هشتم اسد ۱۳۰۱ مجلس یکساعت قبیل از غروب